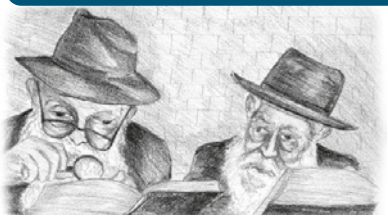
כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

בסודשיח

בס"ד ■ יום רביעי ■ פרשת שמות ■ ט"ו טבת תשפ"ה ■ 15.01.2025 ■ גליון מס' 822

כל מאמץ בענייני תורה ומצוות, אף שהוא חובה בפני עצמו, מרחיב את הצינורות לקבלת ברכות ה' לכל אחד ואחד מבני המשפחה.
הרבי מלובביץ'.

הרבי מליובביץ' בדבר לימוד הלכות הצריכות: *ועוד עניין שנוגע במיוחד בימינו אלה, עקבתא דמשיחא, "שנפלה סוכת דוד עד בחינת רגליים ועקביים שהיא בחינת עשייה - לימוד הלכות הצריכות כדי לדעת את המעשה אשר יעשון: לדאבוננו יש הזנחה בלימוד חלק אורח חיים בשולחן ערוך, ויש להנהיג בין בני ישראל בכלל, תלמידי הישיבות בפרט... לקבוע משך זמן בכל יום, עשר או חמש עשרה דקות, ללמוד הלכות הצריכות למעשה בשולחן ערוך אורח חיים.*

והכוונה בלימוד זה - לא הפלפול והשקלא וטריא, אלא לימוד וידיעת ההלכות הנצרכות כל יום, כמו דיני הפסק בתפילה, ברכות קריאת שמע, ברכות הנהנין וברכת המזון וכיוצא בזה. שכן, השאלות שמתעוררות בעניינים אלה הם מעשים שבכל יום, ובעת מעשה אי אפשר להתחיל לעיין בשולחן ערוך - גם אם הוא יודע היכן לחפש דין זה, אלא צריך לידע מלכתחילה את פרטי ההלכות השייכים למעשה בכל יום.

[תורת מנחם התוועדויות ה'תשי"ג עמ' 85-86]

עוד בעיתון

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

המסר של חג החנוכה מתחיל אחרי החג!
ב'סלנג' היהודי המסורתי ישנו ביטוי "אתרוגים אחר סוכות", כביכול "עבר... **המשך בעמ' 2**

איש וביתו באו
המשימה החשובה ביותר שעמדה בפני יעקב בבואו למצרים היתה... **המשך בעמ' 3**

אחזק את לבו השלמת הנקמה בגויים
לאחר שהקב"ה משכנע את משה ללכת ולדבר אל פרעה, על אודות... **המשך בעמ' 4**

סיפור לשבת
"להיות מרוכז בפסיעה העכשווית"
הנה הרבה קיבלו עליהם ללמוד את הדף היומי במטרה לסיים את כל... **המשך בעמ' 5**

שביבים
מאסף דברי תורה על הפרשה
ואלה שמות בני ישראל: ידועים דברי בעל הטורים, שכאן נרמז העניין של... **המשך בעמ' 6**

בעקבי הכתב והקבלה

/ הרב פרופ' נריה גוטל

עם קבלתו של משה - בסופו של דבר - את שליחות הקב"ה לגאול את ישראל מעבדותם, ועם תחילת יציאתו לדרך ממדין למצרים, קורה אירוע שאומר דרשני: "ויהי בדרך במלון ויפגשהו ד' ויבקש המיתו" (שמות ד, כד). רבים התקשו בשאלה מה ראה הקב"ה לבקש להמית את משה, ומדוחק השאלה מילאו "פער" זה שבכתובים עצמם בדרכים שונות. כך, לדוגמה, רב שמואל בן חפני גאון (הובא ע"י ראבע"ז, על אתר): "חלילה להיות השם מבקש להמית משה שהולך בשליחותו להוציא עמו", עד שדחק לומר שהכוונה אכן אינה למשה אלא לאליעזר, שעדיין לא נימול. דא עקא, פרשנות זו אינה עולה יפה לפי פשט רצף המקראות. אם - לעומת זאת - נחזור לפשט המקראות, והכוונה היא למשה, הרי שגם אם הקב"ה מדקדק עם חסידיו כחוט השערה, עדיין רחוקה הדרך מחיובו מיתה!

זאת ועוד; בעל הכתב והקבלה מציין קושי נוסף - המילה "ויבקש": וכי מה שייכת "בקשה" כזו, רצון כזה, אצל הבורא יתברך. הקב"ה בוודאי אינו "מבקש" מיתה, כמאמר הכתוב (יחזקאל יח, לב): "כי לא אחפוץ במות המת נאום ד'... והשיבו וחיו", על אחת כמה וכמה את מותו של משה.

בשל שני קשיים אלה, הפליג רבי יעקב מקלנבורג לחידוש גדול:

> ולולי דעת קדמונינו הייתי אומר שאין 'ויבקש המיתו' מוסב על ד', רק על משה. וטעמו, ע"י פגישת הדבר הרע נתעורר משה כי נפקד עליו עוונו, ולא טוב עשה בהתאחרו בעשיית רצון קונו, וכל כך הגדיל עוון זה בעיניו עד שפגישה זו היתה קלה ואינה מספקת לנשוא בו עוונו. ואמר בלבו, אם אהיה רשע לפני אלהים למה לי חיים, טוב לי להתבטל מן המציאות, ולבחור במותי מבחיי. וזהו ויבקש המיתו - חפץ משה שימיתהו השם. וממעלת משה דבר הכתוב, כמו שביקש יונה קח נא את נפשי כי טוב מותי מחיי, שלא היה רוצה לראות בתוספת כעס על ישראל בראותם כח התשובה ואינם לוקחים מוסר לשוב. גם משה עצמו אמר הרגני נא הרוג ואל אראה ברעתי.

כלומר, "ויבקש" מוסב אל משה, שביקש מהקב"ה להמיתו! משה עשה חשבון נפש, והגיע למסקנה שנהג שלא כהלכה בסירובו הראשוני לסייע בגאולת ישראל. כיונה הנביא, שעתיד לבקש מהקב"ה "קח נא את נפשי ממני כי טוב מותי מחיי", ואף כמשה עצמו שעתיד לומר "הרגני נא הרוג ואל אראה

ברעתי", כך גם כאן: "ויבקש [משה מד' ל]המיתו".

ושמא תתהה על סדר המילים: "ויפגשהו ד' ויבקש המיתו" - משמע ד' הוא "המבקש"! ובכן, תנוח דעתך, שכן מצינו מקראות שמוסבים לא על לפניהם אלא על לפני-לפניהם. דוגמה לדבר: "וירד ד' בענן ויתיצב... ויקרא" (שמות לד, ה), והרי ודאי לא ד' הוא שהתייצב אלא משה, שנזכר קודם. הא לך שדרך זו היא מסגנון המקרא, שפעמים חוזר לאחורי-אחריו. כך אם כן גם בנדון דנן: "ויפגשהו ד', ויבקש [משה מד' ל]המיתו".

אין ספק שהחידוש בפרשנות זו גדול, אך האם אינו מתאים לפשוטו של מקרא?

המסר של חג החנוכה מתחיל אחרי החג!

/ הרב יוסף גערליצקי רב מרכז תל אביב ושליח הרבי מליובאוויטש לתל אביב-יפו

ב'סלנג' היהודי המסורתי ישנו ביטוי "אתרוגים אחר סוכות", כביכול "עבר זמנו - בטל קרבנו". כך גם לגבי חג החנוכה, לאחר שמונה ימים מלאי אור ושמחה שבהם ודאי ישב כל אחד עם בני ביתו והשתעשע בהלכות החג ובעיקר במסריו המאירים והמחכימים; ישנה תחושה שכבר 'מיצינו' את תוכנו של החג...

אך המכיר פרק בהליכותיו הקדושות של הרבי מליובאוויטש יודע, שאצל הרבי ההיפך המוחלט הוא הנכון, בפרט ובמיוחד כאשר מדובר בחג החנוכה, אותו חג המזוהה כל-כך עם הרבי עצמו, שבמו-ידיו הפך אותו לחג עולמי, ואת אור נרות החנוכה הקטנים הפך לאור יקרות אדיר המגיע לכל פינה בעולם כפשוטו ממש.

בימים ובשבועות שאחרי חג החנוכה היה הרבי שב ומדגיש: דווקא עכשיו, כאשר אנו כבר לא מברכים ומדליקים מידי ערב את הנרות, כשכבר אין עלינו את החובה לעצור מידי ערב את שגרת יומנו לשעה של מצוה וקדושה - זהו הזמן לחשוב, להפנים ולבצע את תוכנו ופקודתו של חג החנוכה!

כדי להבין זאת, יש לחזור ולהעמיק בתוכנו של חנוכה, על-פי תורת החסידות:

על התורה והמצוות נאמר "כי נר מצוה ותורה אור", התורה והמצוות נועדו להאיר את העולם, לזככו ולהרימו את הקדושה ואל האור האלוקי. אלא שלרוב, לא ניתן לקיים את המצווה בתוך חושך העולם עצמו, כביכול ישנם מקומות בהם החושך קשה ומעלים כל-כך על האור האלוקי, שאין אור המצווה יכול לפעול שם באופן ישיר, ואף אין מכבוד המצווה שתיעשה במקום ירוד כל כך.

וכפי שמעירה תורת החסידות, שאף שנרות החנוכה נקבעו לזכר נס פך השמן שהיה בנרות המנורה הטהורה במקדש; קבעו אותם חכמינו באופן שונה וכמעט הפוך מנרות המקדש - את נרות החנוכה יש להדליק דווקא "משתשקע החמה", ודווקא "על פתח בית מבחוץ", בעוד נרות המקדש הודלקו דווקא בתוך מקום הקודש, ודווקא לפני שקיעת החמה. מדוע? - משום שבאופן הרגיל, במצב ה'נורמלי', אין אור המצווה נדלק בתוך החושך והיפך הקדושה. לכן הדלקת נרות מנורת המקדש, "שממנה יוצאה אורה לעולם כולו", מוכרח כביכול להיות בתוך מקום הקדושה.

יתירה מכך, גם לימוד התורה, שכפי המבואר ב'תניא', התורה היא "חכמתו ורצונו של הקב"ה", ש"ירדה ונתלבשה בדברים גשמיים" - גם הוא לכתחילה אמור להיות בתוך בית המדרש, ומתוך עולם הקדושה, וכך לשונו של הרבי המהר"ש מליובאוויטש [האדמו"ר רבי שמואל זי"ע, הנשיא הרביעי בשושלת חב"ד]: "ועם היות שעל-ידי המשכת אור בתורה מאיר חלקו בעולם, עם כל זה אינו דווקא שילמוד ברשות הרבים, מה שאין כן נרות חנוכה מצוותה להניחה על פתח הבית מבחוץ, להורות שההמשכה היא ברשות הרבים במקום הפירוד, וכל מה שנמשך למטה ביותר, זהו בהכרח שיומשך מבחינת היותר גבוה בשורשו, וכן נרות חנוכה השמן והאור להאיר החושך הגס וכו', ולכן 'ערבים עלי דברי סופרים'..." [המשך 'מצה זו תר"ם' סעיף ס'].

כלומר, זהו ענינו המיוחד ומעלתו הגדולה של אור החנוכה - שהוא מביא לעולם אור אלוקי גבוה כל-כך, שאין החושך יכול להפריע ולהסתיר עליו כלל; אור כזה שלא מצינו כדוגמתו בכל התורה והמצוות. ולכן מצוות החנוכה היא דווקא במקום החושך ובזמן החושך; וכדברי הגמרא על זמן הדלקת נרות חנוכה, שהוא "עד דכליא רגלא דתרמודאי" [תרגום: עד שנגמר זמן הליכתם של ה'תרמודאים'], ופירשו זאת בחסידות - "תרמוד" אותיות "מורדת", עד שמכלים את לגמרי את המרידה בה', בכך שמאירים את אור המצווה גם בתוך המקום והזמן של ה"מורדת", של ההיפך המוחלט מאמונה בה' ובתורתו.

מובן אפוא, שבימי החנוכה עצמם, כאשר בכל זאת עם ישראל נמצא במצב של "ימי שמחה" רוחניים, ימים שבהם אין אומרים 'תחנון' בתפילה, אומרים 'הלל' שלם בברכה מידי יום, ומקיימים מצוה מיוחדת של הדלקת נרות חנוכה מידי יום באופן של "מוסיף והולך ואור"; הרי במידה מסוימת אין כאן מציאות של חושך ואין זה מבטא את זמן ומצב החושך הירוד ביותר.

אך באותם הימים שאחרי חג החנוכה, שהם הימים הפשוטים והאפורים, שבהם לא רואים מעלה רוחנית מיוחדת - או אז מגיעה הכרזתו ו"הוראתו הנצחית של חג החנוכה" (כלשונו הקדוש של הרבי): "המשיכו להיות "הולך ומוסיף ואור" בכל יום ויום ממש!" בכל יום על יהודי להיות "נר חנוכה", היוצא אל פתח ביתו מבחוץ,

ומאיר במקום החושך עצמו. עלינו לחפש ולמצוא במקום הנמוך ביותר, ואצל היהודי שהגיע חלילה לאותו מקום, כיצד ניתן להוסיף בו אור, להחדיר בו תורה ולזכותו בעוד מצוה!

ואו-אז מאיר בעולם האור הגבוה והנעלה ביותר, אור מופלא שכזה, המהפך חשיכה לאורה, ומגלה ש"יתרון האור" הוא "מן החושך" עצמו; אור המביא ניסים ונפלאות כמו "בימים ההם", ממש "בזמן הזה", שנראה את כל החטופים שבים לביתם בשלום, ושחיילי צה"ל יזכו להצלחה ניסית למעלה מדרך הטבע ולניצחון בכל החזיתות ו"לכל בני ישראל יהיה אור במושבותם"; אור הגאולה האמיתית והשלימה, על ידי משיח צדקנו, תיכף ומיד ממש.

(מיוסד על שיחה קדושה של כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש - לקוטי-שיחות פרשת שמות חלק ו').

איש וביתו באו

/ הרב יעקב הלוי פילבר

המשימה החשובה ביותר שעמדה בפני יעקב בבואו למצרים היתה הבטחת קיומו של עם ישראל בגלות הצפויה, לשם כך הוא מקדים כמה פעולות ששתים מהן נזכיר כאן: יעקב ידע שהבטחת קיומו של עם ישראל הוא היעוד הלאומי שהחל בו אברהם, היעוד הזה אינו מתגשם מעצמו אלא תלוי במפעל החינוכי שהחל בו אברהם אבינו כמו שנאמר: "כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט" (**בראשית יח יט**). וכפי שמתאר זאת **הרמב"ם** (בהל' ע"ז פ"א) בהרחבה: "והתחיל לעמוד ולקרוא בקול גדול לכל העולם ולהודיעם שיש שם א־לוה אחד לכל העולם ולו ראוי לעבוד . . . וחיבר בו ספרים והודיעו ליצחק בנו, וישב יצחק מלמד ומזהיר, ויצחק הודיע ליעקב ומינהו ללמד, וישב מלמד ומחזיק כל הנלווים אליו, ויעקב אבינו לימד בניו כולם והבדיל לוי ומינהו ראש והושיבו בישיבה ללמד דרך השם ולשמור מצוות אברהם, וציוה את בניו שלא יפסיקו מבני לוי ממונה, כדי שלא תשכח הלימוד, והיה הדבר הולך ומתגבר בבני יעקב ובנלווים עליהם, ונעשית בעולם אומה שהיא יודעת את ה'". וכשעמד יעקב לרדת למצרים החל להתיירא מפני העתיד הצפוי לו, שמא בגלות ירד כל מפעל חייו לטמיון. ועל כן גם אחרי שקב"ה אומר ליעקב: "אל תירא מרדה מצרימה", אין יעקב יושב בחיבוק ידיים וסומך על ההבטחה בלבד, אלא עושה מצדו כמה פעולות כדי להבטיח את קיומו של עם ישראל.

הפעולה הראשונה של יעקב היתה: "ואת יהודה שלח אל יוסף להורות לפניו", כמו שפירשו במדרש (**ב"ר צה**): "מהו להורות? להתקין לו בית תלמוד שיהא מורה שם תורה, שיהיו השבטים קורין בו את התורה, ללמדך שבכל מקום שהיה הולך היה עוסק בתורה, כשם שאבותיו היו עושין". או בלשון אחרת במדרש (**שם**): "להתקין לו בית ועד, שיהא מורה בו דברי תורה, ושיהיו השבטים לומדים בו". יעקב לא הסתפק במסגרות הלימודיות הרגילות שהיו מנוהלות עד כה ע"י שבט לוי, אלא שלח את יהודה להקים בית תלמוד איתן יותר. ואכן מפעלו זה של יהודה הועיל לישראל בעת השעבוד, כמו שאנו מוצאים בדברי פרעה שאומר: "תכבד העבודה על האנשים ויעשו בה, ואל ישעו בדברי שקר", ושאלו במדרש: מה הם "דברי השקר" שכה חשש פרעה מפניהם? "מלמד שהיו בידם מגילות, שהיו משתעשעין בהם משבת לשבת לומר שהקב"ה הוא גואלן, לפי שהיו נוחין בשבת, אמר להם פרעה: 'תכבד העבודה על האנשים ויעשו בה ואל ישעו בדברי שקר' - אל יהיו משתעשעין ואל יהיו נופשין ביום השבת" (**שמו"ר פ"ה יח**).

הפעולה השניה של יעקב להבטחת קיומו של העם היהודי היתה ביסוס שלמות המשפחה היהודית, ביודעו כי המשפחה היהודית היא הערובה הבטוחה להמשך קיומו של עם ישראל. על דברי הכתוב: "איש וביתו באו", אמרו (**במדרש הגדול**): "לפי שידע יעקב אבינו שהמצרים שטופים בזימה, לכך עמד והשיא את בניו ובני בניו נשים קודם שיבואו למצרים" ("שאפילו חצרון וחמול שהיו קטנים שידך להם נשים כדי שלא יתחתנו במצרים"). נוסף לכך דאג יעקב לשמירת המסגרת המשפחתית על ידי חינוך לצניעות ולנאמנות בחיי המשפחה, שאותם הפנימו בני ישראל בביתם פנימה, כמו שדרשו (**במדרש ילמדנו**): "בשעה שירדו למצרים היו צנועים כל אחד ואחד בתוך אוהלו, שנאמר: 'איש וביתו באו' - לא ראובן היה מביט באשתו של שמעון, ולא שמעון באשתו של ראובן, אלא כל אחד באוהלו צנוע". וכאשר עמרם עמד וגירש את אשתו יוכבד, ראתה מרים בפירוק המשפחה היהודית סכנה לבאות והטילה את כל כובד משקלה להשיב את השלום בבית הוריה, ומהם לקחו דוגמא כל עם ישראל, והשיבו גם הם את נשותיהם. ללמדך שלימוד התורה ושלמות המשפחה הם הערובה בטוחה לקיומו של העם היהודי.

אחזק את לבו
השלמת הנקמה בגויים

/ הרב איתמר הרשקו

לע"נ אמי מורתי רות ב"ר חיים יהודה

לאחר שהקב"ה משכנע את משה ללכת ולדבר אל פרעה, על אודות הוצאת בני ישראל ממצרים. הוא מבשר לו על הדרך בה עליו לפעול, שהיא כנגד כל היגיון והבנה שהיא. בכך שהן בקשת היציאה לשלושה ימים, והן נתינת החופש לפרעה להחליט על כך - לכאורה מונעות מהדברים לצאת באמת אל הפועל.

אך לא מחשבות הקב"ה הם מחשבות האדם, ודבר ה' הוא הקם לעולם. בכך שפרעה לא נרתע או שב לאחוריו - עד תום כל עשר המכות על מצרים. ובכך מושלמת הנקמה במצרים, על אשר עוללו לישראל שם.

ולכן הקב"ה מדבר עם משה ימים רבים, עד אשר משה מבין זאת ומוכן ללכת לשליחות הזו[1]. הגם שסתומה היא, ולכאורה פוגעת בישראל עצמם. וכמו שאכן משה מבטא זאת בסוף הפרשה - 'ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך הרע לעם הזה והצל לא הצלת את עמך'[2].

ורק לאחר נזיפתו של הקב"ה במשה, השליחות יוצאת אל הפועל ומתנהלת כפי שיעד זאת הקב"ה - עוד בברית בין הבתרים, אותה כרת עם אברהם אבינו. כך שביציאת ישראל ממצרים, לא רק שנשוחרר - כי אם נצא ברכוש גדול[3].

את הדבר הגדול הזה, לא השכילו לראות - הן מנהיגי העם הזקנים, והן העם עצמו. ולכן הזקנים לא באו עם משה ואהרון אל פרעה, אלא נשמטו אחד אחד לביתם[4]. וחלקים מהעם אף יצאו ניצבים כנגד משה ואהרון[5] - על הדרך בה הדברים מתנהלים.

אך דווקא ההליכה בדרך הקשה הזו, מביאה למימוש וקיום דבר ה' על עמו. כשמצרים נופלים נפילה אחר נפילה - וגם כשהם מנסים להתחרט פתאום, ליבם מתקשה ולא נותן להם לשחרר את ישראל. ורק לאחר מכת הבכורות, זוכים ישראל לאישור המיוחל - לצאת לחירות עולם.

וכימי צאתנו ממצרים ממשיך הקב"ה להנהיג בנו פלאי פלאות, גם בימינו אנו - מול מבקשי נפשנו ורעתנו. שכביכול נכנעים אנו ונענים לבקשותיהם המופרכות, ומראים עצמנו חלילה כמי שלא בטוחים בעצמם. אך בעצם ההתנהלות הזו, מביא הקב"ה את הדין על האומות. שכעת אין להם שום מענה או טענה - לא ידענו על אשר נעשה עמכם. ובעצם מעשיהם הנלוזים, מביאים הם את הדין על עצמם[6].

וכך אותם אבני הברד שירדו בפלא הגדול בימי משה[7], ונשארו באוויר - ירדו הם כעת על העמים הנלחמים בנו, בימים האלו[8]. כהשלמה לגילוי הפלאות[9], גם בדורנו אנו.

וכמו שרואים אנו בימים האחרונים, בהם משתלחת האש בבתי הרשעים שלחצו אותנו בשנה האחרונה[10]. וכבר התנבא הנביא עמוס, על חורבן צור - 'ושלחתי אש בחומת צר ואכלה ארמנתיה'[11].

ומתוך חורבנה של צור, תתמלא ותבנה ירושלים - אמלאה החרבה. שתחת מה ששמחו במפלתנו בראשונה, נזכה להתמלא מהם באחרונה[12]. וכבר אמרו חז"ל שלא תבנה ירושלים, אלא מחורבנה של צור[13].

וכשם ששמחו המצרים על צרתם של ישראל במצרים, ונענשו אף בכורי השבי על הדבר הזה. כך גם אנשי רומי שראו את אשר נעשה עמנו, ולא עמדנו לצידנו באמת - ינקום מהם ה' על כך[14].

וכשם שנתבקש משה לבשר לישראל את בשורת הגאולה ושמחו הם על כך[15], הגם שלא ראו זאת עדיין בעיניהם ממש. כך גם עלינו לשמוח על בשורת הגאולה, המתממשת ומתרחשת לנגד עינינו.

1 - **גם מתמול וגו'** למדנו שכל שבעה ימים היה הקב"ה מפתה את משה בסנה לילך בשליחותו, **מתמול שלשום מאז דברך** הרי שלשה ושלשה גמין רבויין הם הרי ששה והוא היה עומד ביום הז' כשאמר לו זאת עוד 'שלח נא ביד תשלח', עד שחרה בו וקבל עליו (שמות רבה) - רש"י שמות ד, י

2 - שמות ה, כג

3 - **דבר נא** (ברכות, ז) אין נא אלא לשון בקשה בבקשה ממך הזהירם על כך, שלא יאמר אותו צדיק אברהם 'ועבדום וענו אותם' קיים בהם 'ואחרי כן יצאו ברכוש גדול' לא קיים בהם - רש"י שם יא, ב

4 - **ואחר באו משה ואהרן וגו'** אבל הזקנים נשמטו אחד אחד מאחר משה ואהרן עד שנשמטו כולם קודם שהגיעו לפלטין, לפי שיראו ללכת (שמות רבה) - שם ה, א

5 - **ויפגעו** אנשים מישראל את משה ואת אהרן וגו' - שם, כ

6 - **ויתר העם לא יכרת** לא יגלו כולם ולמה יניחם להגלות חצים ולשסות הבתים **כדי שלא יהא להם פתחון פה** לאמר לא למלחמה באנו כי אם להשתחוות באנו - רש"י זכריה יד, ב

7 - ומדרש רבי תנחומא יש מרבותינו שנחלקו על זאת ודרשו כי אפילות פלאי פלאות נעשו להם שלא לקו - רש"י שמות ט, לב

8 - ורבותינו אמרו אל גב איש אבני ברד שהתחילו לירד על מצרים ועמדו באויר על גב האיש משה שהתפלל שלא ירדו, כענין שנאמר (שמות ה) 'לא נתך ארצה לא הגיע לארץ' - רש"י יחזקאל לח, כב

9 - **כימי** תשובת ה', **כימי צאתך מארץ מצרים** שהיו גם כן מעונים ולחוצים, והצאתים בכח גדול ובאותות ובמופתים. כן **אראנו נפלאות** לעתיד לבוא - מלבי"ם מיכה ז, טו

10 - במדינת קליפורניה שבאמריקה משתוללת סופת אש, שכבר כילתה בתים רבים של שונאי ישראל, כשרובם בזו לנו בכל ענייני המלחמה האחרונה ודרשו את רעתנו. יחד עם מניעת הפעלת האש כנגד האויבים בעזה - כשכעת האש באה אליהם לביתם.

11 - עמוס א, י

12 - **יען אשר אמרה צר** צור היתה תמיד בברית עם ירושלים בימי דוד ושלמה, ולא שמחו על מפלתם משנאה רק מפני שחשבו שע"כ יגיע להם תועלת, וזה שכתוב שאמרו **האח נשברה דלתות העמים** שירושלים היתה עיר מרכולת וכל העמים הביאו שם סחורתם... ועל ידי כך **נסבה אלי** ויהיה כל המסחר בצור, וגם יש לומר שקראה דלתות העמים מפני שהיתה חוצצת בפני העמים שישבו בדרום ומזרח וצפון שהיה דרכם לצור דרך ארץ ישראל וסביבה, כדלת סגורה שאין יכולים ליכנס עד שיפתח הדלת, ועתה שנפתח הדלת על ידי חורבנה **נסבה אלי**, זאת שנית **אמלאה החרבה** שמלאו בתיהם מחורבן ירושלים כמו שכתוב 'וגם מה אתם לי צור וצדון וכל גלילות פלשת אשר כספי וזהבי לקחתם ומחמדי הטובים הבאתם להיכליכם ובני יהודה מכרתם' וכו' ששללו ובזזו ואספו כסף ועבדים ונתמלאו מן החורבן והשלל - מלבי"ם יחזקאל כו, ב

13 - לקיים מה שנאמר 'אמלאה החרבה', אם מלאה זו חרבה זו ואם חרבה זו מלאה זו, ואי תימא מהכא 'ולאום מלאום יאמץ'. קיסרין וירושלים אם יאמר לך אדם חרבו שתיהן אל תאמין, נתישבו שתיהן אל תאמין, חרבה קיסרי וישב ירושלים האמן, חרבה ירושלים וישבה קיסרי האמן שנאמר 'אמלאה החרבה' אם מלאה זו חרבה זו, רב נחמן אמר מהכא 'ולאום מלאום יאמץ' - ילקוט שמעוני יחזקאל, שס"ה

14 - בן אדם יען אשר אמרה צר על ירושלים האח. זהו שאמר הכתוב 'שמח לאיד לא ינקה', ואומר 'בנפול אויבך אל תשמח', ואומר 'בן אדם יען אשר אמרה צר', מהו אומר 'הנני עליך צר והעליתי עליך גוים', וכן אתה מוצא במצרים 'עד בכור השבי' שבויים מה חטאו. אלא שלא יהו השבויים אומרים יראתנו הביאה עליהם את הפורענות, וללמדך שכל הגזירות שהיה פרעה גוזר על ישראל היו השבויים שמחים לקיים מה שנאמר שמח לאיד לא ינקה - שם

15 - **ויקוד העם** על בשורת הגאולה וביאת הארץ ובשורת הבנים שיהיו להם - רש"י שמות יב, כז

סיפור לשבת

"להיות מרוכז בפסיעה העכשווית"

הנה הרבה קיבלו עליהם ללמוד את הדף היומי במטרה לסיים את כל הש"ס, והנה המחקר אומר שבין שבעים אחוז לשמונים אחוז לא מצליחים לעמוד בקבלה שלהם ולהמשיך ללמוד את הדף היומי עד לסיומו. עלינו להתבונן בענין זה, מהו המוקש בו רבים נופלים בסדר הדף היומי?

לכאורה אפשר להסביר את זה, שהסיבה הגורמת לכך היא, שבדרך כלל מי שמקבל על עצמו ללמוד את הדף היומי, עושה זאת כי הוא ראה את הטקס הגדול שעושים במעמד הסיום, וראה את כל הרבנים שמגיעים להשתתף במעמד, וכן ראה את בימת הכבוד של כל מסיימי הש"ס, ועל כן יש לו דחף להרגיש את הרגשה הנעלית שהוא בכבודו ובעצמו זכה לסיים את כל הש"ס, שזה נותן לו דחף מאוד גדול להתחיל את המחזור החדש של הדף היומי – אך אין לו את המטרה לבוא וללמוד כל יום דף גמרא, אלא רק מפני שהוא רוצה לסיים את הש"ס.

וכשהוא לומד דף גמרא, הוא לא אומר: 'ב"ה למדתי דף גמרא', אלא הוא אומר: 'ב"ה שאני כבר אוחז דף אחד פחות כדי להשלים את הש"ס', ואין לו את המטרה ללמוד את הדף גמרא אלא לחסוך מעצמו כל שלב שהוא צריך לעשות. ואם היה לו את האופציה לגמור את הש"ס בלי שילמד ויטרח בשביל זה משהו, היה רץ לעשות כן.

והיוצא מהנ"ל, שכשהוא לומד את הדף גמרא, אז בעצם ראשו ורובו מונח בסיום הש"ס ואין הוא מרוכז בדף העכשווי. ואם אין לו את הריכוז לדף העכשווי, אז היוצא מכך הוא שאינו יכול ג"כ ללמוד את זה, כי אדם שלא מרוכז במה שהוא עושה, אז התוצאות שלו הם בהתאם.

מה שאין כן כשאדם מקבל על עצמו ללמוד את הדף היומי, והמטרה שלו בזה היא כדי ללמוד כל יום דף גמרא, רק שהוא עושה זאת עם תכנית מסודרת של הדף היומי, כדי שיהיה מונח לו בראש שהוא צריך כל יום ללמוד את הדף היומי, ואז מתי שיזדמן לו זמן פנוי מיד ילך ללמוד את הדף, ואו שיהיה לו סדר ותכנית קבועה מה ללמוד כל יום, והמטרה שלו בזה היא ללמוד כל יום דף גמרא ולא רק לסיים את הש"ס. והיינו, שבוודאי זה טוב שיקבל על עצמו ללמוד את הדף היומי, אך ההתמקדות בשעת מעשה צריכה להיות אך ורק בדף ההווה.

צדיקים המשילו בענין זה משל לעיר אחת שהמושל שם הכריז שמי שיעבור מקצה הר גבוה עד מאוד אל קצה ההר השני על ידי חבל דק, יקבל ממנו סכום עתק עד מאוד! בא אחד אל המושל ואמר: אני מוכן לעבור מקצה הר אחד למשנהו על ידי חבל דק! וסיכמו ביניהם שבעוד שבוע יתקיים המעמד הגדול הזה בהשתתפות כל בני העיר, ובינתיים הלך המושל והזמין את כל ידידיו וחבריו, ואת כל בני העיר לחזות את המחזה הגדול והנפלא. כשהגיע היום המיועד נתאספו שם כל בני העיר וכל הפריצים והמושלים מהעיירות הסמוכות, והנה האיש המדובר בא וצועד בביטחון עז ללא שום מורא וחת, וצועד צעד אחר צעד בביטחון מעל הגובה העצום של התהום המתפרש תחתיו, עד שהגיע ליעד לקצה ההר השני, ואז כולם הריעו ופצחו בקולות הערכה על הצלחתו במשימתו. לאחר מכן ניגש אליו המושל ושאל אותו: הגד נא לי, כיצד באמת לא פחדת לעבור מהר להר על גובה כזה עצום, הלא הכנסת את עצמך למקום ספק גדול האם תמשיך בכלל לחיות או שמא...? השיב לו הלה: כשאדם יודע את הכללים האמיתיים איך לעשות את זה, אין לו ממה לפחד כלל! שאל אותו הפריץ: אולי תואיל בטובך לספר לי מה סוד המקצוע שלך בזה?

השיב לו הלה: הכלל הראשון הוא להיות מרוכז כל כולך בפסיעה העכשווית בה הנך צועד, ולא לחשוב על הפסיעה הקודמת ולא על הפסיעה הבאה, אלא להיות מרוכז אך ורק בפסיעה שעכשיו הנך צריך לצעוד. כמו כן לא לחשוב על הכסף שתקבל לאחר מכן, ולא על הערכה שתהיה לך אחר כך מזה, אלא להיות מרוכז בשעת מעשה בפעולה העכשווית שהנך צריך לעשות!

והנמשל בזה מובן מאליו, שאדם הרוצה להצליח בעבודתו עליו להתרכז אך ורק בעבודת ההווה, ורק על ידי זה יוכל להתקדם בעבודתו. ובוודאי שצריך לתכנן לפני זה מה הוא הולך לעשות, שזה יביא אותו לכך שמיד כשיתפנה מעבודה אחת יעבור מיד לעבודה אחרת ולא יתבטל מזמנו לריק, וכמו אותו אחד שתכנן לעצמו שרוצה לעבור מהר אחד לשני. אבל בשעת מעשה צריך להיות מרוכז אך ורק בעבודתו העכשווית.

(הרב מ. שוורץ / הדברים נכתבו לע"נ מרת ליבא ריקיל בת ר' נחמיה. תנצב"ה)

שביבים / שאול שיף

מאסף דברי תורה על הפרשה

/ שאול שיף

ואלה שמות בני ישראל: ידועים דברי בעל הטורים, שכאן נרמז העניין של שניים מקרא ואחד תרגום, שכן ראשי התיבות של "ואלה שמות" הם "וחייב אדם לקרוא הפרשה, שנים מקרא ואחד תרגום".

והנה, לכאורה היה מתאים יותר שחובת הקריאה של שניים מקרא ואחד תרגום תהיה רמוזה בתחילת התורה, בספר בראשית, ומדוע רמזה זאת התורה דווקא כאן בספר שמות?

על דרך המוסר מתרצים כך: טבע אנשים הוא, שבתחילת השנה כשמתחילים ספר בראשית, הם מקבלים על עצמם בהתלהבות ש"השנה בעז"ה יקפידו על שנים מקרא"; אך עם התקדמות הפרשיות ולאורך ספר בראשית, חלה התרופפות וירידה, ולכן החיזוק העיקרי נדרש כשמתחילים ספר שמות - לומר שגם מי שבמהלך חומש בראשית זנח מצווה זו והחל להתרשל בה, יחזור כעת ויתחזק בכך.

[תירוץ אחר ששמעתי - מי שחיבר את תקנת שנים מקרא הוא משה רבינו (עיין ערוך השולחן, רפה, ב, הדן במקור והטעם של שמו"ת, וכותב שמשה רבינו תיקן זאת: "ובוודאי בשעה שתיקן משה רבינו לקרות בתורה, תיקן גם כן תקנה זו..."). ולפיכך נרמזה מצווה זו בספר שמות, שהוא הספר שבו נולד משה, מייסד התקנה].

ויקם מלך חדש על מצרים, אשר לא ידע את יוסף (א, ח)

מהו "אשר לא ידע את יוסף"? מסביר הכלי יקר:

המתבונן במאורעות שאירעו עם יוסף, רואה שכל מאמצי האחים לחסום את ייעודו ולמנוע ממנו למלוך (כפי שהראוהו משמים בחלום), לא רק שנכשלו, אלא אדרבה, יותר מכך - דווקא פעולות האחים, הן אלה שבסופו של דבר הביאו להתגשמות החלום ולהמלכת יוסף (שהרי זרקוהו לבור ומכרוהו למצרים, וכך התגלגל הדבר שהפך שם למלך, והתגשם החלום);

והנה, פרעה לא הפנים לקח זה, ובדומה לאחי יוסף בתחילת הדרך, גם הוא ניסה למנוע את מה שכבר נקבע משמיים; וכשנאמר לו שיקום מושיע לישראל, התחכם ועשה פעולות שונות למנוע זאת (שהרי זו הייתה מטרת השלכת הילדים ליאור, להמית את מושיעם העתידי של ישראל, כמובא ברש"י בסוף פסוק טז); אך לבסוף, בדיוק כמו אצל יוסף ואחיו, דווקא הפעולות שעשה פרעה כדי למנוע את גאולת ישראל ולהרוג את מושיעם העתידי, הן הן בדיוק הפעולות שבזכותן ניצל משה וגדל אצל פרעה (שהרי כך בתיה מצאה את משה ביאור וגידלה אותו בבית פרעה עצמו), עד שבסופו של דבר נגאלו ישראל על ידו.

נמצא שבשני המקרים, דווקא התחבולות והצעדים הפסולים שננקטו כדי להתחכם נגד הגזירה, היו אלה שהביאו לבסוף להתקיימותה.

וזהו שנאמר על פרעה, "אשר לא ידע את יוסף" - פרעה לא הפנים את מוסר ההשכל ממה שאירע ביוסף; שאם היה עושה כך, היה מבין שלא ניתן להתחכם נגד מה שנקבע זה מכבר, וכל התחכמות כזו רק מקרבת את הגזירה.

הנה עם בני ישראל, רב ועצום ממנו (א, ט)

על המילים "עם בני ישראל רב ועצום ממנו" כותב אור החיים (באחד מפירושיו), שבאמת אין עם ישראל רב במספרו, אך יש לו תכונה מיוחדת הגורמת לכך שהוא חזק יותר במלחמה משאר האומות, והיא, שכל אחד מוסר נפשו על אחיו. וזהו שאומר הכתוב "הנה עם בני ישראל" - בני ישראל הם לא סתם אוסף יחידים אלא הם "עם", הם יחידה אחת שכל אחד בה מוסר נפשו על האחר, ולכן הוא "רב ועצום ממנו".

ובלשונו: **"רב ועצום - פירוש, כי באמצעות היותם עם אחד ומיוחד, הגם שיהיו מעטים בערך שאר האומות, יחשבו לרבים ועצומים מהם, לצד שהם כל אחד נותן נפשו על אחיו, וזה ידוע ליודעי ערך מלחמה"**.

[ובדרכו זו, מפרש האור החיים את הפסוק כבר מתחילתו ("הנה עם בני ישראל וכו'"), ובלשונו: **"...באומרו 'הנה עם' וכו', כי עם זה משונה מכל העמים: כי שאר העמים יתערבו ביניהם, ואין לך עם שאין בו תערובות גדול מכמה עמים; אשר לא כן עם ישראל, והוא אומרו: הנה עם, כולו בני ישראל, ואין זר אתם; ואומרו: רב ועצום, פירוש, כי באמצעות היותם עם אחד ומיוחד, הגם שיהיו מעטים בערך שאר האומות, יחשבו לרבים ועצומים מהם, לצד שהם כל אחד נותן נפשו על אחיו, וזה ידוע ליודעי ערך מלחמה"**].

וימררו את חייהם בעבודה קשה (א, יד)

כידוע, במקור נגזר על בני ישראל להשתעבד במצרים ארבע מאות שנה (כמבואר בבראשית ט"ו), אך מחמת קושי השעבוד, קיצר הקב"ה תקופה זו למאתיים ועשר שנים.

הגאון מוילנא מוצא לכך רמז יפה בפסוק (מובא ב"פנינים משולחן הגר"א"): הנה, טעמי הקריאה על המילים "וימררו את חייהם", הם הטעמים "קדמא ואזלא", דהיינו, בתרגום מארמית, "קדם והלך"; ללמדך, שעל ידי "וימררו את חייהם", התקיים "קדמא ואזלא" - בני ישראל הקדימו והלכו לפני זמנם.

ולא זו בלבד, אלא המלים "קדמא ואזלא" הן בגימטריא מאה תשעים -בדיוק סך ההפרש בין ארבע מאות לבין מאתים ועשר.

ותפתח ותראהו את הילד, והנה נער בוכה (ב, ו)

המפרשים עומדים על הקושי בפסוק, שמתחיל ב"ילד" וממשיך ב"נער" ("ותפתח ותראהו את הילד; והנה נער בוכה").

בנוסף, מלבד סתירה פנימית זו, יש כאן גם לכאורה כפל לשון, שהרי

לאחר "ותראהו את הילד", ניתן היה להמשיך בקיצור "והנה בוכה" (שהרי ברור במי מדובר). ועיין ברש"י שעמד בכך.

בעל הטורים עונה על כך בדרך פשט: לפי הסברו, ה"נער" המוזכר כאן בפסוק אינו משה, אלא אהרן אחיו, שהיה שם ובכה בצרתו של משה. כלומר, ה"ילד" המוזכר בתחילת הפסוק וה"נער" שבהמשך הפסוק, אינם אותו אחד, אלא הם משה ואהרן, וכך מתפרש הפסוק לשיטתו: "ותראהו, את הילד" - בת פרעה ראתה בתיבה ילד; "והנה נער בוכה" - היא ראתה במקום גם נער, אהרן אחיו.

וזהו שממשיך הכתוב מיד "ותחמול עליו ותאמר, מילדי העברים זה", שכאשר ראתה את אהרן בוכה על הילד משה ועל סבלו, הבינה שמשה אינו תינוק שנזרק באין חפץ בו או שאין לו הורים ידועים, אלא ודאי מילדי העברים הוא, שהייתה אימו אנוסה להשליכו בלית ברירה מחמת הגזירה. ובדרך דומה הולכים גם ראשונים אחרים (עיין אברבנאל; וכן בהדר זקנים בעלי התוספות, המבאר שהנער הוא אהרן, והיה ניכר עליו שהוא עברי, וכשבכה על משה, הבינה שגם משה מילדי העברים).

והנה, אהרן היה באותו זמן בן שלוש שנים, שהוא גיל קטן מאוד; ובכל זאת הלך וליווה את אחיו והשתתף ובכה על סבלו בתיבה, דבר שאינו אופייני לילדים בגיל זה. כבר כאן ניכרו סימני גדלותו והשתתפותו בצערם של אחרים, ומכאן צמח מי שיאחד את עם ישראל ומי שיכפר עליהם ויישא את עוונם.

וכך נמצא, שהגאולה צמחה בדרך הופכית לשעבוד, מעין "תשובת המשקל"; כיצד? בני ישראל ירדו למצרים בעקבות שנאת אחים, ומנגד, גאולתם התחילה על ידי בכי של אח על סבלו של אחיו, אשר סובב את הצלתו על ידי בת פרעה (על פי ספרו של הרב בערל ויין, במסילה נעלה).

בסוד שיח

כשם שפרצופיהם שונים
כך דעותיהם שונות

עריכה גרפית - גיל ויין

נשמח לקבל תגובות והערות מהקוראים
בדוא"ל: besod@013net.net